

Vybrané kapitoly psychologie práva

ZÁKLADNÍ PROBLÉMY Z PŘEDNÁŠEK č. 1 až 10

Následující text se vztahuje k přednáškám č. 1 - 10 a je určen k samostudiu. V tomto textu jsou základní body přednesené látky spojeny s otázkami a úkoly pro vás. Vypracování otázek a úkolů je fakultativní a poskytne vám zpětnou vazbu o zvládnutí přednášené látky. (Výsledek je určen pouze pro vaši potřebu, nezasílejte prosím).

Otázky a úkoly

A.

1. PSYCHICKÉ JEVY - základní klasifikace

- a) Vysvětlete:
Co jsou psychické procesy?
Co jsou psychické stavy?
Co jsou psychické vlastnosti?
Co jsou psychické obsahy a co jsou mechanismy fungování a vývoje osobnosti?
- b) Zvolte vhodné příklady k tomuto úkolu.
- c) Vysvětlete základní význam znalostí psychických jevů pro praxi vámi studovaného oboru.

(Blíže ke klasifikaci psychických jevů například Holeček, V., Miňhová, J., Prunner, P. *Psychologie pro právníky*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, s. 15 an.)

2. VNÍMÁNÍ

- a) Vysvětlete termíny „počitek“ a „vjem“.
- b) Vysvětlete rozdíly mezi vnímáním „objektivním“ a „subjektivním“. Zvolte vhodné příklady z právně aplikační praxe.
- c) Vysvětlete, co jsou tzv. „tvarové zákony“.
- d) Zamyslete se nad základním významem teoretických poznatků o vnímání pro praxi vámi studovaného oboru.

3. INTELEKT, INTELIGENCE

- a) Jaké „kategorie inteligence“ dle Howarda Gardnera znáte?
- b) Jak se projevují jednotlivé stupně mentální retardace:
 - lehká mentální retardace
 - středně těžká mentální retardace
 - těžká mentální retardace
 - hluboká mentální retardace

- c) Vysvětlete rozdíly mezi mentální retardací a demencí.
d) Co víte o právně aplikačním významu poruch intelektu (z pohledu trestního i občanského práva)?

(Pozn.: Doporučuji i el. zdroje, viz níže v seznamu literatury.)

4. MYŠLENÍ

- a) Vysvětlete termíny „konvergentní myšlení“ a „divergentní myšlení“. Uveďte příklady z právně aplikační praxe.
b) Co charakterizuje kreativně myslící lidi? Zvolte příklad z právně aplikační praxe.

(Pozn.: Doporučuji i el. zdroje, viz níže v seznamu literatury.)

5. PAMĚŤ

- a) Co je tzv. Ebbinghausova křivka zapomínání?
b) Zamyslete se nad základním významem teoretických poznatků o paměti pro praxi vámi studovaného oboru.

B.

1. NORMA

Co je norma ideální, průměrová, funkcionální, subjektivní (dle Bouchal, 1981 - viz následující seznam literatury)?

2. NEURÓZY

- a) Co jsou „neurózy“?
b) Jaké jsou jejich příčiny a projevy?
c) Jaký je právně aplikační význam těchto poruch?

3. PSYCHOPATIE

- a) Co jsou takzvané „psychopatie“?
b) Jaké jsou jejich příčiny a projevy?
c) Jaký je jejich právně aplikační význam?
d) Jak se projevuje:
- dissociální porucha osobnosti
- schizoidní porucha osobnosti
- paranoidní porucha osobnosti
- histrionská porucha osobnosti
- anankastická porucha osobnosti?

4. PSYCHÓZA

- a) Vysvětlete pojem psychóza.
b) Jaké mohou být příčiny psychóz?
c) Jaký je obecně právně aplikační význam psychóz?
d) Jak se projevuje:

- schizofrenie
- trvalá porucha s bludy
- bipolární afektivní porucha („maniodeprese“)?

Základní použitá a doporučená literatura (přednášky Psychické jevy atd.):

Elektronické zdroje:

Intelligence. Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Intelligence>

Intelligence. Stručné shrnutí teorií. Dostupné na: <http://ei.czechian.net/webs/intel/shrnuti.php>

Kreativita. Divergentné myslenie. Dostupné na:

http://sk.wikipedia.org/wiki/Kreativita#Divergentn.C3.A9_myslenie

Portešová, Š. Nadání ve světle současné psychologie. Dostupné na:

http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=50&jazyk=&

Systém psychických jevů. Dostupné na: <http://www.ssvp.wz.cz/Texty/psychjevy.html>

(Pozn.: El. zdroje uvádím především z formálních důvodů pro příklad, jak lze danou problematiku přehledně strukturovat a podat.)

Ostatní zdroje:

ATKINSONOVÁ, R. L., ATKINSON, R. C., SMITH, E. E. *Psychologie*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 751 s. ISBN 80-717-8640-3.

HOUBOVÁ, D., a kol. *Psychologie pro právníky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 279 s. ISBN 978-80-7380-100-7.

Kol. *Kapitoly z obecné psychologie pro učitele*. 5. vyd. Plzeň : Západočeská univerzita, 1996. 190 s. ISBN 80-7043-124-5.

LAIR, S. *Trénink paměti*. 2. vyd. Praha : Portál, 2008. 149 s. ISBN 97-880-736-7486-1.

NAKONEČNÝ, M. *Lidské emoce*. Praha : Academia, 2000. 335 s. ISBN 80-200-0763-6.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha : Academia, 2009. 620 s. ISBN 97-880-200-1680-5.

NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. *Psychologie v právu : úvod do forenzní psychologie*. Praha : C. H. Beck, 1997. 140 s. ISBN 80-7179-177-6.

Základní použitá a doporučená literatura (přednáška Psychopatologie):

ATKINSONOVÁ, R. L., ATKINSON, R. C., SMITH, E. E.: *Psychologie*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 751 s. ISBN 80-717-8640-3.

BOUCHAL, M. *Lékařská psychologie*. Praha : Avicenum, 1981. 211 s.

FELDMANN, H. *Kompendium lékařské psychologie*. Praha : Victoria Publishing, 1994. 205 s. ISBN 80-856-0567-8.

HILL, G. *Moderní psychologie*. Přel. H. Hartlová. Praha : Portál, 2004. 282 s. ISBN 80-717-8641-1.

- HOLOUBKOVÁ, J., a kol. *Základy soudní psychiatrie a psychologie*. Brno : Masarykova univerzita, 1999. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 173. 97 s. ISBN 80-210-2066-0.
- HOUBOVÁ, D., a kol. *Psychologie pro právníky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 279 s. ISBN 978-80-7380-100-7.
- HREBÍKOVÁ, V. Duševné poruchy a ich význam pro posuzování trestnej zodpovednosti. *Justičná revue*. 1995, roč. 47, č. 3-4, s. 26 – 34. ISSN 1335-6461.
- KNOBLOCH, F., KNOBLOCHOVÁ, J. *Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře*. 2. vyd. Praha : Orbis, 1965. 410 s.
- KOUDELKOVÁ, A. Delikventní chování jako dimenze neurotické poruchy. *Československá kriminalistika*. 1991, roč. 24, č. 1, s. 45 - 53. ISSN 1210-9150.
- KOUDELKOVÁ, A. Koncept psychopatické osobnosti jako dimenze delikventního chování. *Československá kriminalistika*. 1989, roč. 22, č. 3, s. 227 - 232. ISSN 1210-9150.
- KOUDELKOVÁ, A. Problematika základních patopsychologických pojmů významných z hlediska teorie a praxe kriminalistiky. *Československá kriminalistika*. 1987, roč. 20, č. 1, s. 17 – 25. ISSN 1210-9150.
- KOUDELKOVÁ, A. *Psychologické otázky delikvence*. Praha : Victoria Publishing, 1995. 114 s. ISBN 80-718-7022-6.
- LUKEŠ, V., KOVAŘÍK, J. Pojem „psychopatie“ v trestním řízení. *Kriminalistický sborník*. 1986, roč. 30, č. 1, s. 29 – 34.
- MEČÍŘ, J. *Základy soudní psychiatrie pro právníky*. 2. vyd. Praha : Karolinum, Praha, 1996. 61 s. ISBN 80-718-4209-5.
- Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů : MKN-10 : desátá revize*. Aktualizovaná verze k 1. 1. 2009. 2., aktualiz. vyd.. Praha : Bomton Agency, 2008. 860 s. ISBN 97-880-904-2590-3.
- MIŇHOVÁ, J.: *Psychopatologie pro právníky*. 3. vyd. Dobrá voda : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 134 s. ISBN 80-868-9870-9.
- MOLČAN, J. *Súdna psychiatria*. Bratislava : UK, 1987.
- NĚMEC, J. *Psychopatie a kriminalita : život ze dne na den*. Praha : Centurion, 1993. 71 s. ISBN 80-901-1217-X.
- NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. *Psychologie v právu : úvod do forenzní psychologie*. Praha : C. H. Beck, 1997. 140 s. ISBN 80-7179-177-6.
- PAVLOVSKÝ, P., a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. vyd. Praha : Grada, 2009. 226 s. ISBN 97-880-247-2618-2.
- SYŘIŠŤOVÁ, E. *Normalita osobností*. Praha : Avicenum, 1972. 231 s.
- ZVOLSKÝ, P. *Obecná psychiatrie*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2006. 192 s. ISBN 80-718-4494-2.
- KOHOUTEK, M.: Zacházení s odsouzenými s poruchami chování ve věznici Mírov. *České vězeňství* č. 3-4/1998.

PRÁVNĚ APLIKAČNÍ ASPEKTY MODERNÍ ADIKTOLOGIE

(přednáška č. 7-8)

Co je závislost?

J. Nožina: „Toxikománie čili drogová závislost je stav psychické i tělesné závislosti na psychoaktivních látkách (drogách), užívaných trvale (kontinuálně) se škodlivými účinky jak pro jedince (toxikomana), tak pro společnost.“ (Ilustrovaný encyklopedický slovník, 1982, In.: Nožina, J.: 1997, s. 13)

Abúzus alkoholu (a typy závislostí na alkoholu) (Pozn.: autor E. M. Jellinek, cit. dle J. Skála: Až na dno!? 4. vydání. Avicenum, Praha: 1988, s. 46 an.)

- abúzus alfa
- abúzus beta
- závislost gama
- závislost delta
- závislost epsilon

Vývojová stadia „píjácké kariéry“ (E. M. Jellinek, 1952) (pozn.. cit. dle J. Skála: Až na dno!? 4. vydání. Avicenum, Praha: 1988, s. 42 an.. Terminologii „píjácká kariéra“ používá J. Skála tamtéž, s. 42.)

- Iniciální
- Prodromální
- Kruciální
- Terminální

OPILOST (ebrieta)

- Prostá
- Komplikovaná
- Patická
- Kombinovaná

Duševní poruchy, vznikající při dlouhodobém nadměrném požívání alkoholu (Dle: Kolektiv. Základy soudní psychiatrie a psychologie. 1. vydání. MU. Brno: 1999, s. 45 an.)

1. Psychotické

- a) delirium tremens
- b) alkoholická halucinóza
- c) alkoholická paranoidní psychóza
- d) Korsakovova psychóza

2. Nepsychotické

- a) alkoholická demence
- b) alkoholická degradace osobnosti

DROGY (dle Nožina M.: 1997, s. 9 an.)

- opiáty
- psychostimulancia
- kanabis a jeho deriváty
- halucinogeny
- těkavé látky (inhalanty)
- syntetická narkotika využívaná v léčbě a zneužívané léky
(Pozn.: psychotropními látkami jsou i káva, alkohol, tabákové výrobky...)

FAKTORY VZNIKU DROGOVÉ ZÁVISLOSTI

- farmakologické
- somatické a psychické
- environmentální
- precipitující

(Trávníčková, I. (1998), dle Urban, E. (Toxikománie, Avicenum, Praha: 1973, s. 29)

Nejdůležitější studijní zdroj:

Skála, J.: Až na dno. 4. vydání. Avicenum, Praha: 1988

Nejčastější otázky k postupové zkoušce:

Co je toxikománie? Co je abúzus?

Klasifikace abúzu a typy závislosti na alkoholu.

Vývoj alkoholismu (stádia).

Klasifikace opilosti.

Duševní poruchy, vznikající při dlouhodobém nadměrném požívání alkoholu.

Základní doporučená a použitá literatura:

-Atkinsonová, R.L., Atkinson, R.C., a kol.: Psychologie. 1. vydání. Victoria Publishing. Praha: 1995

-Křivohlavý, J.: Jak zvládat stres. Grada. Praha: 1994

-Kolektiv. Základy soudní psychiatrie a psychologie. 1. vydání. MU. Brno: 1999

-Mečír, J.: Základy soudní psychiatrie pro právníky. Karolinum, Praha: 1991

-Mečír, J.: Alkoholismus nezletilých. 1. vydání. Státní zdravotnické nakladatelství. Praha: 1965

-Mečír, J.: Zneužívání alkoholu a nealkoholových drog u mládeže. 1. vydání. Avicenum. Praha: 1990

-Netík, K., Netíková, D., Hájek, S.: Psychologie v právu. 1. vydání. C. H. Beck. Praha: 1997

-Nožina, M.: Svět drog v Čechách. 1. vydání. KLP. Praha: 1997

-Trávníčková, I.: Pohled na zneužívání drog v Čechách. Kriminalistika, č. 3, 1998

-Trávníčková, I.: Základní model vzniku drogové závislosti. Kriminalistika, č. 1, 1999

-Skála, J.: Až na dno. 4. vydání. Avicenum, Praha: 1988

-Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese. 1. vydání. Portál. Praha: 1999

-Válková, H., Šedivý, V.: Lidé, alkohol, drogy. Praha: 1988

Články a další materiály:

-Nešpor, K.: Hodně trpká chuť alkoholu. MF Dnes. 14. 1. 2005

-MF Dnes. 12.10. 2005. Jak je na tom náš kraj ve srovnání s ostatními?

-Zapletal, R.: Jsou skutečně beztrestní? Kriminalistický sborník. 1995, s. 340 an.

-Urban, L.: Spotřeba drog u mladých v Česku strmě stoupá, Právo, 22. 3. 2000

-Mezinárodní klasifikace nemocí 10. revize, SZO Ženeva, Psychiatrické centrum Praha: 1992

-Nociar, A., Závislosť na psychoaktívnych látkách a psychológia. Sborník: Vedecká lekárska konferencia k problematike alkoholismu a iných toxikománií v penitenciárnej praxi.

Trenčianské Teplice, 1983 (s. 44)

Doplňující literatura:

-Bouchal, M.: Lékařská psychologie. 1. vydání. Avicenum. Praha: 1981

-Feldman, H.: Kompendium lékařské psychologie. 1. vydání. Olympus. Praha: 1994

-Hill, G.: Moderní psychologie. Přeložila H. Hartlová. 1. vydání. Portál. Praha: 2004

-Houbová, D. a kol.: Psychologie pro právníky. 1. vydání. Aleš Čeněk, Plzeň: 2008

-Koudelková, A.: Psychologické otázky delikvence. Victoria Publishing. Praha: 1995

-Miňhová, J.: Psychopatologie pro právníky. 1. vydání. Vydavatelství a nakladatelství A. Čeněk. Dobrá Voda: 1999

-Molčan, J.: Súdna psychiatria. Bratislava: 1987

-Němec, J.: Psychopatie a kriminalita. Praha: 1993

-Pavlovský, P. a kol.: Soudní psychiatrie a psychologie. 1. vydání. Grada. Praha: 2001

Článek: Kohoutek, M.: Zacházení s odsouzenými s poruchami chování ve věznicí Mírov. České vězeňství č. 3-4/

Základní přednesené body, ověřovací otázky a úkoly k přednáškám na téma Komunikace (přednášky 9-10)

5. KLASIFIKACE LIDSKÉHO CHOVÁNÍ

Uveďte základní verbální a neverbální projevy agresivního, pasivního a asertivního chování.

6. ASERTIVITA

Vysvětlete, co je asertivita

- a) základní
- b) empatická
- c) eskalující
- d) konfrontativní (klasifikace podle Medzihorský, 1991, viz níže uvedený seznam literatury).

7. ASERTIVNÍ TECHNIKY

Vysvětlete tyto asertivní „techniky“:

- a) poškrábaná gramofonová deska
- b) technika otevřených dveří
- c) negativní dotazování
- d) selektivní ignorování
- e) sebeotevření
- f) volné informace
- g) přijatelný kompromis (blíže Smith, 1980, in HOUBOVÁ, D., a kol.: *Psychologie pro právníky*. 3. vyd. Brno: MU, 2006, kapitola 16).

8. KONFLIKTY, JEJICH KLASIFIKACE

Vysvětlete na příkladech z praxe konflikty:

- a) vnější a vnitřní
- b) mobilizující a demobilizující

9. MODÁLNÍ ORIENTACE OSOBNOSTI PODLE J. L. HOLLANDA

- a) Co je takzvaný persuazivní - motivační typ modální orientace?
- b) Co znamená, když hovoří Weinstein o právnících jako o „lidech s orálně agresivní orientací“?

(Blíže Kohoutek, R., Štěpaník, J.: *Psychologie práce a řízení*. Brno: CERM, 1999, s. 14 an.)

Základní použitá a doporučená literatura (přednášky Komunikace I. a II.):

ATKINSONOVÁ, R. L., ATKINSON, R. C., SMITH, E. E.: *Psychologie*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 751 s. ISBN 80-717-8640-3.

BURIAN, A., a kol. *Kultura projevu*. Brno : MZLU, 1996. 119 s. ISBN 80-715-7147-4.

CAPPONI, V., NOVÁK, T. *Asertivně do života*. 2. vyd. Praha : Grada, 2004. 174 s. ISBN 80-247-0989-9.

- ČAČKA, O. *Psychologie vrstev duševního dění a jejich autodiagnostika*. 3. vyd. Brno : Doplněk, 2002. 382 s. ISBN 80-723-9107-0.
- HILL, G.: *Moderní psychologie*. Přel. H. Hartlová. Praha : Portál, 2004. 282 s. ISBN 80-717-8641-1.
- HOUBOVÁ, D., a kol. *Psychologie pro právníky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 279 s. ISBN 978-80-7380-100-7.
- KOHOUTEK, R., ŠTĚPANÍK, J. *Psychologie práce a řízení*. Brno : CERM, 2000. 223 s. ISBN 80-214-1552-5.
- KRATOCHVÍL, S. *Jak žít s neurózou*. 3. vyd. Praha : Portál, 2000. 191 s. ISBN 80-717-8478-8.
- MEDZIHORSKÝ, Š. *Asertivita*. Praha : Elfa, 1991. 75 s. ISBN 80-900-1971-4.
- POKORNÝ, J. *Psychologie pro každý den*. Brno : CERM, 1994. 195 s. ISBN 80-858-6741-9.
- PRAŠKO, J., ŠÍPEK, J., MINAŘÍKOVÁ, A. *Asertivitou proti depresi : průvodce pro ty, kteří trpí depresí, a pro ty, kteří jim chtějí pomoci*. Praha : Psychiatrické centrum, 1995. 83 s. ISBN 80-85121-03-4.
- VALIŠOVÁ, A. *Asertivita v rodině a ve škole*. 3. vyd. Jinočany : HH, 1998. 181 s. ISBN 80-860-2241-2.

Pozn.: Výše uvedený seznam literatury nepředstavuje povinnou literaturu ke studiu. Odkazuje k použitým a doplňujícím materiálům.

Povinnou učebnicí je učebnice:

HOUBOVÁ, D., a kol. *Psychologie pro právníky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 279 s. ISBN 978-80-7380-100-7.